

Timotiwaa Tere 1

Poolnoŋ Timotiwaa Tere mutuya ano.

Jen-asa-asari

Timoti sagbili eja iwaa nemuŋa ii Juuda embaga ano maŋa ii Griik ejaga. Iinoŋ Eisia prowinsoŋ laligoŋ uuta meleema Kraistwaa alia koloon laligoro. Kaŋa laligoŋ Poolwaa neŋata koloon ilaŋ muro motoon ligoŋ misin gawoŋ meŋ laligori. Poolnoŋ lombonoŋ Timoti meŋ kamaan mubabotiwaajoŋ majakaka qaa waŋa karoon romoŋgoŋ Buŋa Tere koi ooro.

Majakaka waŋa somata ii boi takapolakaya. Tosianoŋ zioz uutanoŋ nama qaa doogoya kuma soŋoŋ oŋoma laligogiti, Poolnoŋ iyoŋoojoŋ ama galeŋ meme qaa kotakota ooro. Boi yoŋonoŋ Juuda yoŋoonoŋ momo ano balombaa momo tosia mindiŋqindirigi kaniagia siliqalu kolooro kokaen moma laariŋ jen ejemba kuma oŋoma laligogi: “Namo ano iwoi kuuya iimakejoŋi, ii iwoi bologa. Kawaajoŋ tosianoŋ Siwewaa buŋa koloowombaajoŋ kaparaŋ koma momo aasangoya qaita moŋ mende buŋa qeŋ aŋoŋ nembanewaa qizimiziŋ ama soŋgo tosaŋa waleema loemba koloojuti eeŋ, Anutunoŋ mono qaa iikanoŋ osiŋ hamo qeŋ oŋomambaajoŋ amamaawaa.”

Majakaka qaa waŋa moŋ ii: Nomaen uumeleen kanageso galeŋ koma oŋoniŋ tororo Anutuwaa waeya meŋ mepeseewuyaga. Poolnoŋ iikawaa qambaŋmambaŋ qaaya papianoŋ ooro.

Kaanjadeen zioz galen, babafi ano gawonj meme ejemba tosiannon nomaen ama laligogi sokonji, iikawaa qaa arenja ii jen asarinj ooro.

Tetegoyanonj qaa wana karonja kanonj Timotiwaa gejanono qaa tosaanja ooro. Mundaña iinonj mono nomaen Jiisas Kraistwaa welenqege awaa koloonj momalaari ejemba tuunja tuunja onjombosima ilaan onjono sokombaati, iikawaa gejanonoya oonj muro.

Buk kokawaa bakaya wana 3 ii kokaenj:

Qaa mutuya 1.1-2

Ziozwaa gawonj meme yonoo jenkooto 1.3-3.16

Timotinonj gawonja mewaatiwaa jenkootoya 4.1-6.21

¹ Anutu, Hamoqege Tonana ano Kraist Jiisanonj galen koma nonombaatiwaaajon jejeronromonj ama mamboma mujonji, iyorononj Pool nii jen kotonj noma kuunj wasinj noni aposol koloojenj. Kraist Jiisaswaa jotamemeya kaanja koloonj giwo qaa aminj mobojonj tere koi oojenj.

² *Oo Timoti! Gii uuga meleema Jiisas moma laarinj momalaariwaa mera sorona koloonj laligojan. Manj Anutu ano Pohnana Kraist Jiisas, yorononj mono kiankomunj kalenmorianj goni lu-aenonj laligowa.

Enkalolonj kuma onjombubotiwaa galenj meme qaa

³ Masedonia prowinsnonj kemambaajonj ambeti, kamanj iikanonj kokaenj jen kotonj gombe, 'Gii mono Efesus sitinonj toroqenj laligonj uumeleenj tuunj ilaan onjomakeba. Tosianonj

* 1:2: Apo 16.1

momalaariwaa qaa batuya tosaan̄a kuma soon̄kejuti, ii toroqen̄ ambubotiwaajon̄ galen̄ men̄ aon̄ laligowu.’ Kaen̄ jen̄ koton̄ on̄oma laligowagatiwaajon̄ jewe. ⁴ Tosianon̄ ben̄ sosombaṅa sosombaṅa ano ambosakon̄ yon̄oo qa aren̄a aren̄a ii tetegoya qaa amin̄ mogi sipasipa kono an̄gowowo ano qaa qiqisi omayā kolooro romon̄gon̄keju. Yon̄onon̄ uugia iikanon̄ ama soowubo. Qaa sen̄a sen̄a jeje kaan̄a ii mende totoon̄ ilaan̄ on̄ombaato, Anutuwaa laaligo aren̄a ii kokaen̄ eja, ‘Mon̄on̄ Jiisas moma laarin̄ uuta meleeno iinon̄ mono ii hamo qen̄ muro letombaa.’ Kete kaen̄ ama on̄ombagatiwaajon̄ mombo uuwaa-waataa qaaya jen̄ gon̄jen̄.

⁵ Jen̄ koton̄ gon̄jen̄i, iikawaa toon̄a ii uu-jopa. Niinon̄ uujopa koloowaatiwaajon̄ manja qen̄ kokaen̄ jen̄ asarin̄ on̄oma laligowagatiwaajon̄ kuun̄ gon̄jen̄: Yon̄onon̄ uugianon̄ soraaya ewaatiwaajon̄ galen̄ koma aogi momo bologanon̄ ii mende gojombaa. Mende gojono Anutunon̄ san̄e qen̄keji, ii uugejagianon̄ saanon̄ moma laligowuya. Kaen̄ laligon̄ Kraist tororo moma laarigi Anutunon̄ mono uujopaya uugianon̄ ano saanon̄ koloon̄kebaa. Uujopa iikanon̄ batugianon̄ asugiwaatiwaajon̄ kaparan̄ komakejen̄.

⁶ Tosianon̄ Anutuwaa laaligo aren̄a ii songin̄ jinjan̄ ama qaa julujulu omayā omayā tondu jen̄keju. ⁷ Yon̄onon̄ Anutuwaa Kana qaawaa boi koloowombaajon̄ mojuto, iyan̄gio Bun̄a qaawaa kania mende moma koton̄ jaasewan̄ qengadeen̄ jen̄keju. Een̄ ejemba jaagianon̄ awasan̄kaka nama qaa kotiin̄ lansan̄ jen̄ manja qen̄keju.

⁸ Anutuwaanon Kana qaa ii awaa soro. Ii kania ejiwaa so tororo kuma aon otaanin saanon meagon nonomakeja, ii mojon. ⁹ Anutu Kana qaayaa kania mono kokaen moma yagowu: Ii ejemba solana dindina yonoojon ama qaagoto, Anutunon ii ejemba doogoya mindingon onombaatiwaajon ama anota eja. Tosianon dogon kokaen amakeju: Jeulalan jeubaba ama qaa qen yangisen qaganon aon jaasiisii amakeju. Angonjora ano singisonogogiawo laligon kilen Anutu telambelan ama mugi uugia menjerengon lolomonin laligoju. Nemunmanjia ano tosaana unugi komunkeju.

¹⁰ Serowilin amakeju. Sodom taanon angiti, iikawaa so kana uugun eja iyanjarodeen ano emba iyanjarodeen agimin aonkeju. Ejemba men bolin onombutiwaajon qelanin somongon onomakeju. Qaa qolonmolongonkeju. Qaa jen jojopon qaanon somongon kilen tiligonkeju. Anutunon nanamemen dindina ambombaajon Oligaa Buna nononoti, ii ii me woi ama men iikanon qetamakeju. Anutuwaa Kana qaa iikanon ejemba momalaariwaa kana dindina songinkejuti, mono ii mindingon onombaatiwaajon ama eja. ¹¹ Anutu, oyanboyan Toya iinon momalaariwaa kana dindina ii Buna qaanon anota eja. Niinon Oligaa Bunaya akadamuyawo jen seimanatiwaajon moma laarin noma Buna qaaya ii nono. Kian.

Poolnon Pon kalenmoriañaajon mepeseja.

¹² Kraist Jiisasnon uuna gosiro gawona pondan memanatiwaa so koloowe niiro sokono gawona

nono menkejen. Gawon memambaa ku-usun noma laligon kouji, iikawaajon Ponjana mepe-seen laligojen. ¹³*Niinon wala Jiisaswaa alauruta mepaegon sisiwerowero molankota ama onoma laligowe. Kaaja laligoweto, iwoi ii Jiisas mende moma laarin silemale tompin laligon tondu ama men laligowe. Singisongo kaen ama laligoweti-waajon mono kiankomun noma kolonani nono letombe.

¹⁴ Ponnananon kalenmoriaja noma kelemalelen maaro noo qananon uro. Kaen uro momalaarinanon kolooro uujopawaa kondomondoo Toya Kraist Jiisas mokoloowe. Iwo qokotaan nama uujopaya bunja qen aon ejemba uunanon jopagon onomakejen.

¹⁵ Niinon ejemba tosaaja kuuya unjuugun singisongowaa ejemba yonoo batugianon somatagia kolon laligowe. Kaaja laligoweto, Kraist Jiisasnon singisongo ejemba hamo qen nono-mambajaan ama namonon kamaaro. Qaa kota ii noonon honawo kolooro. Kawaajon qaa kota iikanon mono powowon kotiga kolooja. Ii ejemba korebore moma laarin men analin angon kombonatiwaa so kolooja.

¹⁶ Singisongowaa ejemba yonoo somatagia kolon laligoweto, Kraist Jiisasnon nii kokaembaajon kiankomun nono: Iinon niwo uuluae qaganon hamo qen noma Anutuwaa uu tania asuganon koloowaatiwaajon moma kotiuro. Noo gemananon ejemba tosiannon Jiisas moma laariwuti, tania ii iyonoojon qendeema

* **1:13:** Apo 8.3; 9.4-5

onjomambaajon moro. Ii qendeema onono saanon afaanjon uugia meleema laaligo kotigaa buna koloowuya. ¹⁷ Kiankomun nonotiwaajon ama Anutu mepeseenjejen. Iinon Kin Pon tetegoya qaa koloon laligowaa. Anutu motoonjonon goron mende qero kaitania mende iimakejon. Niinon iwaa qabunaya kaman so mepeseewe tetegoya qaa akadamuyawo koloon en ubaa. Qaa ii onanon.

¹⁸ Oo momalaariwaa merana Timoti! Wala gejatootoo qaa tosaanja goojon jegiti, qaa iikanon kotinjon gono saanon akadamugawo koloon laligowa. Qaa iikawaa so kokaen jen koton gonjen: Giinon mono laaligo soraaya laligowagatiwaajon manja kotakota qen laligowa.

¹⁹ Manja qen iikanon momalaariga zololongon soowabotiwaajon mono koronjon mewa. Uuga kalan koma aona momo bologanon mende gojono Anutunon uugejanon sane qenjeji, ii saanon moma laligowa. Ejemba tosonian uu kalankonkongia mesaon lan laligogi momalaarigianon loorin koomuya koloon janjon qaono. Wanjonon kowe toronon kuun janjoji, mono iikawaa so unjanqunjanjon boligi. ²⁰ Momalaarigianon janjon qaonoti, iyonoo batugianon eja woi qagara Himeneus ano Aleksander laligojao. Neeno mindinjon oromambaajon amamaan uugara meleembaotiwaajon ii Satambaa borianon oroombe. Oroombe Satambaa kusunja nanamemengara iikawaa so moma uugara siimbobolowaajon looriro eleema mepaqepae mombo toroqen mende ambaoraga. Kian.

2

Buŋa gawombaa qamakooli aren

¹ Iwoi waŋa ii qamakooli gawoŋ. Niinon iikawaa uuwaawaataa qaaya jeŋ uugia kokaen kuujen: Oŋo mono ejemba korebore oŋoojon qama kooliŋ kaparaŋ koma welema Anutu qisiŋ muŋ dangisen jeŋ laligowu.

² Kin eja poŋ ano gawmambaa galen ejemba kania kania yoŋoojon ama qama kooliŋ laligowu. Kaen kotinŋon oŋoŋgi dindiŋagadeen galen koma nonoŋgi luae qaganon gumbonjonjon laligowoŋa. Kaen laligon Anutuwaaw jeta otaan nanamemen dindiŋa ama meŋ laligonin akadamyawo koloonkebaa. ³ Qamakooli gawoŋ kaanŋa kanon awaa soro kolooja. Ii Anutu, Hamoqeŋe Tonanaa jaasewananon saanon sokonja. ⁴ Iinon ejemba kuuyanon Buŋa qaa honŋa moma koton uugia meleenŋi hamo qeŋ oŋono letombutiwaa uusiŋa momakeja.

⁵ Anutu motoonŋo raja ano ejemba Anutuwo mindirin nonombaatiwaajon eja motoonŋo kaanagadeen raja. Eja motoonŋo Jiisas Kraiston mindirin nonomambaaajon kotiitro tosianon ii amamaankeju. ⁶ Iinon singisonŋo ejemba kuuya ananaa downana mewaatiwaajon laaligoya qeleema mesaoro. Buŋa qaa ii Anutunon kamban ano tosianon kamban dindiŋa iikanon kanain nanŋon jeŋ asarigi ananaanon karo. ⁷ *Kawaajon ama Anutunon aposol koloomam-baajon kuun wasin nono qeleya qeŋ kantri so liligonkejen. Ejemba Jiisas moma laariwutiwaa Buŋa qaa

* 2:7: 2 Tim 1.11

honabonja kuma onomakejen. Kiania kaen jen qolomolon qaagoto, qaa honaga kaen jejen. Kianj.

Eja ano emba onoo laaligo arengia

⁸ Kawaajon uusiinanon kokaen jejen: Eja ononon mono pondan goman so ajoroon qamakooli gawon koronon menj laligowu. Yon kazi ano angowowo mesaon uugia sorairo saanon borogianon menj waama Anutu qama koolinkebu.

⁹ *Emba onoo qambanmamban qaa ii kokaen jejen: Ononon mono kinisurugia mouma selegia tororo turunj laligowu. Opo suru soro akadamuyawo ii mesaowu. Wanj jugia qen gawasu kania kania mende ama miziziin honbon mewu. Kasaronon me goul kanon mende menjerenon aowu ano momou sewanja somata kanon menj aiweleqaiwele mende ambu.

¹⁰ Akadamugia honja ii nanamemen awaa. Emba Anutu waa jeta uuguwombojen keegia moma qata asuganon jokoloonkejuti, iikawaa so ononon mono gawon awaa awaa jegenja nama menkebu. ¹¹ Ejanon kuma ononon emba ononon mono angia menj kamaan aon Bunja qaa osononon moma neselan qaganon takaporaka ama jeganon kooga mende meleembuto, ii uu wombojianon ama laligowu.

¹² Emba ononon eja galen koma kuma onombutiwaajon niinon 'Oon!' mende jejento, ajoroogi ononon osonon qaagia bogoro rabu. ¹³ *Anutunon wala Adam mokoloon iwaa gematanon liw (Eewa) mokoloo.

* **2:9:** 1 Piito 3.3 * **2:13:** Jen 2.7, 21-22

14 *Mokolenonj Aadam mende tiligoroto, emba ii tiligonj muro qaa uugunj singisonjo ano. 15 Kilenj emba yonononj gawonj arenjia otaanj merabora menj Kraist moma laarinj nanamemenj soraaya otaanj uumeleenj alaurugia uunonj jopagonj onjoma bonjonj laligowuti eenj, Anutunonj mono saanonj hamo qenj onjono letoma Siwenonj ubuya. Kianj.

3

Ziozwaa gawonj galenj onjoo qaa arenj

1 Monjonj uumeleenj kanagesowaa uu galenj pasto koloomambaa ainj moji, iinonj mono gawonj qabo akadamyawo mokoloowaa. Qaa ii honj toonjaga. 2 *Kawaajonj uumeleenj kanagesowaa uu galenj gawombaajonj mono eja koi kaanja meweenjonj kuugi sokombaa: Mombaa selianonj koposowaa qaaya qaa, emba motoongowaa loya, kepiriria qaa, nanamemenja tororo galenj koma aoro goda qenj munjkeju. Iwaanonj kawuti, ii saanonj koma horonj kalanj koma onjoma momo tororo kuma onjomakeja.

3 Monjonj apu kotiga nenj manja lanj qenj angowowo ama monembaa otoko amakeji, ii qaagoto, monjonj saanonj ejemba mondorinj migigiinj onjoma gumbonjonjonj ama onjomakeji, mono eja iikaanja kuuwu. 4 Monjonj iyanjaa embameraanja saanonj galenj koma gejanonogia onjono meraboraananonj goda qenj munj qaaya kuuya tenj koma laligojuti, mono iiga kuugi nambaa. 5 Galenj eja monjonj anjaa sumanjuruta galenj koma onjomambaajonj qetetanjoji eenj,

* 2:14: Jen 3.1-6 * 3:2: Tai 1.6-9

iinon Anutuwaa uumeleen kanagesouruta mono nomaen kalan koma ononaga? Ii mono amamaanaga.

⁶ Eja monon kaman koriga uuta meleema zen nanji, iinon saanon mindimindiri gawon meme galengiaga koloon laligowaa. Monon kaman toroga uuta meleema kemakon kanon ama tewomawoo ama totoyanon qen selia men ubabo. Kilenaa Toyanon gejaju ano Anutunon qaaya jen tegon hagon mun konjono kamaaro. Iikawaa so onoo galengianon selia men uro Anutunon ii Satan kaana jen tegoro kamaawabo. ⁷ Galen monon uumeleembaa gadokopa yonoo batugianon qabuna awaa mende bosinagati een, ejembanon ii lan jen boligi Kilenaa Toyanon moto siwaya ano iikanon ritogoro qero kamaawabo. Kian.

Ewanjelis ano Buna gawon ejemba yonoo qaa

⁸ Buna gawon ejemba* yononon kaanagadeen ejembanon goda qen onombutiwaa so tanhoragia qaa koloon laligowu. Tosianon qaa aro woiwoi jen wain apu mamaga nen mondomondo qaganon injarere laligon monej iwoiwaajon kapan komakejuti, ii mono mende kuun onongi nambu.

* **3:8:** Diikon ii eja ano diikones ii emba, yononon pasto koorongianon ilaan gawon men uumeleen tuun kalan koma onoma Buna qaanon unuagin selewaa gawon tosaana men kanon nanjon onomakeju. Ewanjelis me uukuukuu ejemba yononon sopa seleengjanon nanjuti, iyononon uugia meleembutiwaa Buna qaa kuma kanon uugia kuun gejanono qaagia onomakeju.

⁹ Ii qaagoto, ejemba momalaariwaa qaa honja aasangoya Anutunonj injisaanoti, iinon menj iikanonj qokotaanj uugia menjerengowabotiwaajonj galej menj aonj soraaya laligojuti, mono iiga kuunj onombu. ¹⁰ Ii mono kaanagadeenj wala gosinj ononji qaa jejeniwaa so kotiinj nanji sokombaati eenj, mono saanonj kuunj ononji nama Buja gawombaa ejembagiaga koloonj laligowu. ¹¹ Yonoo embaurugianonj† kaanagadeenj ejembanonj goda qenj onombutiwaa so tanhoragia qaa ano gemaqeqe qaa jenonj kiisanj mende ama laligowuto, kepiririgia qaa nama gawonj kuuya membiriqembirigia qaa menj laligowu.

¹² Buja gawonj ejanonj mono emba motoongowaa loya koloonj iyanjaa embameraanja ano welenqeqeuruta ii saanonj galej koma onomakeba. ¹³ Buja gawonj ejemba gawonjia awaagadeenj menkejuti, ejembanonj ii goda qenj ononji qabuja awaa mokoloowuya. Ii mokoloonj saanonj awasankaka nama ejemba uugia kuunj Jiisas Kraist moma laariwombaa qaa ii kotiinj jenkebu. Kianj.

Anutunonj Buja aasangoya ninisaano.

¹⁴ Oo Timoti, niinonj uulanawo goononj kanj giimambaajonj jejeromonromonj anjento, kilenj tere koi goojonj oojenj. ¹⁵ Kambana qenj korinj kamambotiwaajonj wala tere koi kokaembaajonj oonj ambe kaja: Gii Anutuwaawaa uumeleenj kanagesouruta nomaenj galej koma onona

† **3:11:** Buja gawonj emba ano Buja gawonj ejawaa embia yonoo jenkootogia jeja.

nanamemengianon dinjon awaa koloowaati, mono qambaŋmambaŋ qaa ii weengon moba. Anutuwaa kanagesouruta anana Anutuwaa kulukululuun zioz sopaya koloonon. Laaligo Toyaanon qokotaaniŋ mindiriŋ nonono gomaŋ so ajoroon qaa hona jen seinkejon. Qaa honanon bolin esuŋa kamaawabotiwaaajon iikawaa wota ano tandoya koloonon. ¹⁶ Anutunon hamoqeqewaa kania aasangoya ninisaanoti, nononon Buŋa qaa ii moma asariŋ kokaen jen mokolonkejon:

Buŋa Toya iyaŋo namo ejaga koloon batunananon asugiro.

Asugiro qaa jakeyanon oombombaa qaaya tondu monŋama bimbimgogi Uŋa Toroyanon kania solanŋa asuganon qendeeno. Ii qendeema kuuro Pon koloon waama Siwe gajoba galen koma onono akadamuya uun iigi.

Ii iigi Anutunon wano Siwenon uma Anutuwo rama galen koma nonomakeja. Galen koma nonono Buŋa qaaya ii kantria kantria liligon jen asarigi mamaga yononon moma laariŋ munkeju.

Kaen jokolonin onanon akadamuyawo kolooja. Kian.

4

Qaa qolonmolongoya kuma ononŋi enkalolon kolooja.

¹ Anutuwaa Unʒayanon ɓaa kokaen jen asariro tororo moma yagojon: Balombaa kambaɓa tego-mambaajon ambaati, kambaɓa iikanon ejemba kelemalelen yononon momalaari mesaon Pon gema qen omejiilan yonoo borogianon keme-buya. Kaen kemegi omejiilanon sololoon kuma onjomakejuti, mono iyonoonon momo aren otaan enkalolon laligowuya.

² Sisau ii kokaen koloowaa: Tosianon uumeleen selesele anɓi Satanon aaso aiweseya uugianon aen geriawonon qokotaan uugejagia gojono koomuya kolooro ɓaa qolonmolongoya lan jen soonkeju. ³ Yononon ejemba kokaen kuma soon onjomakeju, 'Uumeleen ejemba ononon mono loemba kaɓa mende agimin aon laligowu ano nene tosia newubotiwaa qizimizin ama laligowu.' Kaen kuma soon onjomakejuto, Anutunon nembanene kuuya ii newombaajon mokoloro. Ii ejemba Anutu moma laarin ɓaa hona moma yagojon, iinon ii kotuegoro saanon dangisen jen newom-baajon ama nonono.

⁴ Anutunon iwoi kuuya mokoloroti, ii awaa kolooju. Ii gema qewombaa so qaagoto, iwoi ama nonombaati, ii saanon dangisen jen buɓa qen aowonɓa. ⁵ Iwoi ejemba jaagianon qizimizinawo koloonagati een, ii mono saanon Anutuwaa ɓaa jen qama koolinin esunonon turun hamo qero saanɓa koloowaa. Kian.

Kraist Jiisaswaa welenqeɓe awaa ii kokaen:

⁶ Giinon uumeleen ejemba kaen kuma onoma laligon Kraist Jiisaswaanon Buɓa gawon meme eja awaa koloon laligowa. Giinon Buɓa ɓaa

otaan laligon koujani, ii tosaanq kuma onoma geengo kaanjadeen qaa awaa ii ano moma-laariwaa qambanmamban qaa kuuya weengon romongon iikanon uuga wagin aon laligowa. ⁷ Balon ejembanon ben sosomban qaaya julujulu jegi Anutuwaa Bunq qaanon bibiloko amambaa-jon anji, ii mono yakarin gema qewa. Ii gema qen Kraist kaanq koloon laligowagatiwaa-jon uuwaa komagbiligbili ama laligowa.

⁸ Anutunon laaligo kamban kokaamba namonon laligojon, ii kotuegon nonono kanagen oyanboyan laligowombaa soomonqo ano. Aangole ii sele busu gbiligbiliwaa-jon melaada ilaan nonoma kamaanqeqeta koloojato, uuwaa komagbiligbilia ii tandonana kombonq kolooja. Kawaajon uuwaa nanamemenq ii pondan koma gbilin laligona iikanon mono iwoi kuuya kanon nemun koma nanqon gomakebaa. ⁹ Qaa jeejni, ii ejemba korebore men anjaln anqon kombonqatiwaa so powowon kotakota kolooja. Qaa powowon kotakota mon ii kokaen:

¹⁰ “Anutu laaligo Toya iinon ejemba korebore hamo qen nonomambaa-jon moja. Uunana meleema moma laarin munkebonqati een, mono onqanon hamo qen nonomakebaa. Kaen moma laarijon. Tosia nononon kaen koloowaatiwaa jejeromonromon iikaanq Anutu ama mun nama gawonq men selenana qen aon oronqejon.”

¹¹ Gii mono ejemba qaa iikawaa so otaan ama mewutiwaa-jon jen koton kuma onoma laligowa. ¹² Oo Timoti, sagbili laligojaniwaa-jon monqon men kamaanq gombabo. Kawaajon

mono uumeleen ejemba batugianon sili awaa kokaen qendeema onoma laligowa: Qaa awaa-gadeen jen nanamemen dindina otaan ejemba tororo jopagon onoma laligowa. Momalaariwaa komagbiligbili pondan men Anutuwaa gawon men sororogona iikawaajon moma laarin goma laligowu. Kaana soraayagadeen koloon mena ejembanon saanon goda qen gonggi laligowa.

¹³ Mono pondan Uumeleembaa Buna Tere ii jegenan weengon kaparan koma jen asarin kangeso uugia iikanon kuun kuma onoma laligowa. Kamban batuya kokanon kaen ama laligona ninon kawe sokombaa. ¹⁴ Jotamemeya yononon borogia goo qaganon ama qama kooligi Anutuwaa gejatootoo qaa goojon kolooro Anutunon gawon memewaa momo kalen gono uuganon eji, ii mende kolatiwato, iikawaa qaganon gawon men laligowa. ¹⁵ Mende kolatiwato, Buna Tere weengon jen asarin kuma onoma laligowa. Iwoi karoon ii mono kaparan koma jegenan nama koma gbilin laligowa. Ataqatan mende ambagati een, uugaa toomorianon mono somariiro kotiin awasankaka koloowaati, ii kuuyanon iima kotowuya.

¹⁶ Oo Timoti, mono geenгаа uu selega galen koma aon uumeleen gawon tororo kuma onombagiwaajon galenga men aon laligowa. Kaen ama laligowaati een, mono geenгаа oyanboyan qen aowaga ano qaaga momakejuti, ii kaanadeen oyanboyan qen onona Siwenon ubuya. Kian.

5

Malo ano ejemba waŋa ii kokaen galen koma oŋombu:

¹ Eja waŋa ii geriawo mende jen mindingon oŋombato, manga kaŋa arobonjononon qaa jena mobu. Eja sagbili ii daremunuruga kaŋa ama oŋoma laligowa. ² Emba waŋa ii nemunŋa kaŋa arobonjononon qaa jena mobu. Emba saran ii naanuruga kaŋa nanamemen soraaya otaan goda qen oŋoma laligowa.

³ Malo tinitosagia qaa ii mono godaqeŋe qaganon ama oŋoma laligowa. ⁴ Malo mombaa esamerauruta laligojuti een, iyononon mono mutuya koloon waŋ kuun ii galen koma mubu. Anutunon jen koton nononoti, iyononon mono iikawaa so iyanŋiaa sumanurugia kalan koma oŋombombaa kania moma kotowu. Nemunmanurugia-non wala kambaŋ koriga kalan koma oŋoma laligogiti, oŋonon iikawaa kitia meleema tosagia metogon oŋonŋi Anutuwaa jaanon sokombaa.

⁵ Malo emba hona, tinitosaya qaa anodeen laligoji, iinon jejeromonromon Anutu ama mun ii suulan asaga gomantiina qisin qama koolin munkeja. ⁶ Iinon kaen laligojato, emba malo tosanon uugianon gere tooro siinŋia kombombanaa so iwoi lansambaajon borojan menkejuti, iyononon namonon selewo laligojuto, kilen uunon koomuya kolooju. ⁷ Kawaajon malo yonoo selegianon koposowaa qaaya mende ero laligowutiwaajon mono kaŋagadeen jen asarin oŋoma laligowa.

⁸ Monnon aṅaa tinitosauruta mende kalan koma onjomesaoro guan laligojuti, iwaa nanamemenanon mono bolidaboroja. Inon Pon moma laarijiwaa qaaya ii silianon qakooma uumeleembaa gadokopa tani uugun kileqileen laligoja.

⁹ Uumeleen kanageso ononon malo tosaana kululuun kalan komomakejuti, malo monnon iyonoo arennon koubaatiwaa (aplikesin) qiqisi ambaati een, emba ii mono gosiwu. Gosigi kokaen kolooro iigadeen mono qa aren iikanon toroqen on ambu: Monnon gbania 60 uugun eja motoongowaa embiaga laligoro. ¹⁰ Kaen laligoro tosonian kaniaajon kokaen nanon jenkeju: Inon gawon awaa awaa men laligon merab-ora galen koma gejanono qaa onono somariigi. Ejemba wabaya mirianon koma horon kalan koma onono Kraistwaa alauruta soraayanon kagi wijigia songbama esun nene apu on unuagin laligoro. Konjilin uutanon laligogiti, ii men qeangon onoma gawon awaa kuuya memambaa-
jon uuta pondan somongon jegenanama laligoro. Malo kaana mono aren papianon on kalan koma laligowu.

¹¹ Malo emba wana mende koloojuti, iyonoo qagia mono qa aren papia iikanon mende amba. Ii anagati een, iyonoo siingia kombombananon gere jero eja mombo mewombaa-
jon uugia waaro Kraist silemale ama mun zioz gawon mesaowubo. ¹² Ii mesaon wala Kraist ten kombombaanon jojopan qaagia asuganon jen somongogiti, ii qegi janon qaono Kraistnon qaagia jen tegon gamu qen onono een lan laligowubo.

¹³ Nepinepi lan laligon toroqen kokaen boliwubo: Miria miria lan liligon kamban tiwilaawutiwaa kania men anjalij angon kombubo. Toroqen bolij qaa kisama lan jen qaa baatanon mende kema iyangiaa aingia otaan gawon meme tanitani ewaewan kombubo. Iinon woinon lan mondon gawon hona mende men tosaana yonoonon iwoi men soowubo. Qaa tosia yonoonon iwoiga qaagoto, kilen ii een lan jen seiwubo.

¹⁴ Kaen ambubotiwaa siinja moma kokaen jenen: Malo emba wana mende koloojuti, iyononon mono eja men merabora men gawon mirigia galen koma laligogi sokombaa. Kaen angi tuarenjenananon jen bolij nonomambaa kania mongama ii mende mokoloowaa.

¹⁵ Malo tosianon galen mende men aon Kraist gema qen kamaan Satambaa kananon kemen otaan laligoju. ¹⁶ Uumeleen kanageso anana emba malo toon, tinitosagia qaa laligojuti, ii mono kalan koma onombombaajon amakejon. Kawaajon uumeleen emba mombaa tinitosaurutanon malo koloojuti, iinon mono ii kalan koma onoma laligowa. Iikawaa lombotanon mono zioz tuun onoo qagianon mende uba. Kian.

Ziozwaa jotamemeya ii kokaen kalan koma onomboja:

¹⁷ Jotamemeurunana uumeleen kanageso saanon galen koma onomakejuti, ononon mono iikawaa tawaya meleema godageqe uuta qendeema onoma laligowu. Yonoononga tosianon Buja qaa jen asarin kuma onomakejuti,

iikawaajon mono kotingia toroqegi uro onoma laligowu. ¹⁸ *Buna Terewaa qaa monjon kawaa kania ii kokaen jeja,

“Wiit dumumbaa kota ano kaawoya mendeembombajaan bulmakao ejia wangi dumun tuun qaganon riin rinjanjanjonkeji, iwaa qaa oota mono mende mejugowu. Kaen wagigi saanon nene kitia nero sokombaa.”

(Kawaa so kasunon tiwojun men oro metogoro qen on kitia mugi nero sokombaa.) Qaa mon kokaen eja,

“Monjon gawon mero tosonian tawaya mugi sokombaa.”

¹⁹ *Jotamemeya mombaa selianon qaa lan ama jen mugi woi me karonon ii mende nangowuyagati een, ii mono qaa jakeyanon mende amba. ²⁰ Daen yononon singisongo amakejuti, giinon mono ii asuganon temboma jen onona korebore qaaga ii moma singisongo ambombotiwaa toroko moma galengia men aonkebu.

²¹ Oo Timoti, qaa on jen koton gonjeni, ii mono ten koma otaan laligowa. Eja me emba mon mende isosoron tosaan mende sureen onomba. Kawaaajon mombaa qaaya ii waladeen lan mende somongowa. Ejemba korebore mono ororon gosin onomba. Kaen ambagatiwaa qaaya ii mono Anutu, Kraist Jiisas ano Siwe gajobauru-gara soraaya yonoo jaasewangianon jen ii jojopan qaanon somongona mobe sokombaa.

* **5:18:** Dut 25.4; Mat 10.10; Luuk 10.7 * **5:19:** Dut 17.6; 19.15

²² Tosaana yonoo singisonogonianon goo qaganon uro gamu mokoloowabo. Kawaajon mononon “Pombaa gawon memana,” me “Uumeleen tuun torogemaana,” jeji, iwaa kaniaya wala mende gosin boroga ilin alan iwaa qaganon mende ama kotuegon muba. Geenjo soraaya laligowagatiwaaajon mono galen koma aon laligowa.

²³ Oo Timoti, gii kamban tosaana ji koloon gono “Yaenmaen!” qama enkejan. Kawaajon mono apugadeen mende newato, wain apu tosia kaanagadeen nena korojongga ilaaro afaangowaa.

²⁴ Qaa mon ii kokaen: Ejemba tosianon singisongo angi uulanawo asuganon asugiro ejembanon iima walawala jen tegogi kamban kokaamba gamugiawo nanju. Kaen nanjuto, tosianon singisongo ama mesangon aon laligon daandaan Anutuwaa jaanon keugi asuganon asugiro jen tegon onombaa. ²⁵ Ejemba gawon awaa akadamuyawo menkejuti, gawon iikanon kaanagadeen kamban kokaamba asuganondeen eja. Gawon awaa tosaana asuganon mende ewuyagati een, ii mono kaanagadeen aasangoyanon ewombaajon amamaan daandaan asugiro iibonja. Kian.

6

Welenqeque yonoonon qambanmamban aren

¹ Welenqequeurugia kuuya togiaa qaqaq bosima gawon tawagia qaa menkejuti, ononon mono tourugia jeulalan lan mende ama onombuto, godaqeque kuuya qendeema onombombaa so injiima

liligowu. Ononon mono tosia yononon Anutuwaa qata mepaegon jewubotiwaajon kaparan koma nambu. Anutuwaa Buna qaaya ejemba kuma ononon ii onoo nanamemengiaajon ama gema qegi boliwabo. ² Tourugia tosianon uumeleen alaurugia kolojuti, iikawaajon mono godaqeqegiaajon mogi kamaanqeqeta mende koloowa. Kaen qaagoto, tourugia welen qen onongi gawongia awaa koloonkeji, iyononon Kraist moma laarigi wombo ala koloon onongi iikawaajon mono kaparan koma tourugia qaa baatanon kema uugia gawonon ama awaagadeen men liligowu. Mono kaen jen koton kuma onoma liligowa. Kian.

Buna qaa jen soogi uugere koloowubo.

³ Ponana Jiisas Kraistnon uuwaa komagbiligibili ambombaajon Buna qaaya nononoti, nononon mono iikawaa so ejemba qeangowutiwaajon kuma onomakejon. Mononon Buna qaa hona qiwitigon qaa batuya morota ejemba kuma onomakeji, iinon mono gadokopa kolooja.

⁴ Iinon selia men umakejato, qaawaa kania mende moma kotoja. Mende moma koton momalaariwaa qaa batuya batuya jen melenqeleema jenonkooli ambombaajon koposongonkeja. Kaen moma tosaana yonowo mondongosi anggi hona kokaen koloowaa: Leelee uunon motoqoto angowowo ama aon uugeqe qaa tokoronkota jen men bolin aowubotiwaa sombu momo amakeju. ⁵ Kaen ama momogia sooro kaamaa ama laaligo honaa kania songin

kokaen romonjonkeju: ‘Uunon komagbiligbili anin iikanon donana kolooro iikanon riin monen hina mokoloowona’ Kaen romonjon ajoroon suulan jenonkooli aminkeju.

⁶ Kaen amakejuto, anana Anutu Bunayaa komagbiligbili ama monen hina en nononji, iikanon uu luae qen aonkejon. Unu Toroyanon donana koloon menj bonjon ama nonomakejiwaa-jon mono onanon oyanboyan somata mokoloon simbawonawo laligojon. ⁷ Kawaa kania ii kokaen: Anana wala boronananon iwoi mon menj ee menj toontoon namonon asuginin. Kanagen kaanagadeen komun namo koi mesaon bobora kembona. ⁸ Kaen kembonato, kamban kokaamba nene ano opo maleku en nonono iikawo mono menj bonjon ama luae qen aonkebona.

⁹ Kaen ambonato, ejemba monen esuhina somata mokoloowombaa-jon momakejuti, iyononon mono anjogatonon siwa kaana ritogogi kamaan ununkeja. Kamaan unuro siingia kombombana bologa bologa ii mamaga asugin uugia enkalolon megijejaju amakebu. Siingia kombombana doogoya iikanon mono horon somonjon ononji ulunjon kondemonden mokoloon tiwilaawuya. ¹⁰ Monen hinawaa siin kombombana kanon mono iwoi bologa kuuyaa wanjaleya kolooja. Mamaga yononon monen hinawaa uusiingia moma ewaewan koma jinjan anji momalaarigianon janjon qaono lan laligoju. Ugere somata mogi iikanon mono gbagia qosono siimbobolo mamaga moma wosobiri laligoju. Kian.

Poolnon Timoti gawombaa jenkooto ama muro.

¹¹ Mamaganonj kaanja laligojuto, Anutuwaanonj eja gii mono iwoi kaanja ii misinjonj gema qeñ laaligo koi kaanja laligowagatiwaajonj kaparanj koma laligowa: Nanamemenj dindinja otaanj Anutuwaa laaligo kombombanja koma gbilinj laligowa. Momalaariwaa komagbiligbili pondanj menj ejemba onjonj jopagonj onoma laligowa. Mono kaparanj koma kotiinj nama ejemba gumbonjonjonj qaganonj ama onoma laligowa.

¹² Aangole ejanonj kuu anji iikanonj haamo ambaatiwaajonj esunja kuuya menj kululuunj kenji, gii mono iikawaa so momalaariga koma gbilinj Anutunonj kuu akadamyawo ano iikanonj kotiinj pondanj manja qeñ laligowa. Anutunonj laaligo kotiganonj keubagatiwaajonj goonoti, gii mono laaligo ii koronsonj menj bunja qeñ aonj laligowa. Laaligo kotigaa bunja koloojanj, giinonj qaa ii awaagadeenj jokoloona mamaganonj ii moma saanonj nanjonj jenkeju. ¹³ *Anutu iwoi kuuya menj gbilinjkeji, gii iwaa jaanonj kaniaga jokoloona ano Kraist Jiisaswaa jaanonj ii kaanagadeenj jokoloona moro. Jiisasnonj gawana Pontius Pailotwaa jaasewanjonj nama kaniaya jenj asarinj qaa awaa soro jokoloroti, mono Kraist iikawaa jaanonj kokaenjenj kotonj gonjenj:

¹⁴ Gii mono Bunja qaa koma gbilinj pondanj tenj koma otaanj laligowa. Kaenj laligona monjonj “Gii kana songinj bolina,” qaa kaenjenj gomambaajonj amamaawaa. Pojnana Jiisas Kraistnonj mombo asugiwaatiwaa moti, kambanj batuya kokanonj mono uuwaa gawonjenj kaenjenj laligowa.

* **6:13:** Jon 18.37

¹⁵ Anutunonj oyanboyanj Toya koloonj kambanja ano kanj kuuro iikanonj Jiisas Kraist wasiro asuganonj asugiro iibonja. Anutu yanodeenj Uutanana kolooro kuuyanonj iwaa newo baatanonj nanjonj. Iinonj kinj ponj yonoo Pongia ano jawinj yonoo wangia kolooja. ¹⁶ Anutu, oyanboyanj Toya iinonj motoonjgo kambanj monjonj mende komuwaa. Iinonj asamararanj gomanonj eukanonj laligoro kuuya nono nononano iikanonj ubombaajonj qagojonj. Namowaa ejemba monjonj ii jaayanonj mende uunj iiro ano iimambaajonj amaawaa. Iwaa qaqabunajaya mepeseeninj ku-usunj Toya akadamuyawo koloonj kambanj tetegoya qaa iwoi kuuya galenj koma laligowaa. Qaa ii onjonj.

¹⁷ Ejemba qaqabunajagiawo kambanj kokaamba namononj uuta laligojuti, ii giinonj mono kokaenj jenj kotonj onjoma laligowa: Monenj esuhinanonj kambanj monjenj qaondaborowaa. Kawaajonj yonononj mono uugia iikanonj mende ama laligowu. Monenj esuhina qaganonj nama awelegonj sewanjiki koloojuti eenj, jejeromonjromonjgianonj mono janjonj qaombaa. Uugia namowaa tiwomalekunonj mende ambuto, Anutunonj iwoi kuuya kanonj kalanj koma onjombaatiwaajonj ama mambonji sokombaa. Anutuwo qokotaanj nanji iinonj saanonj iwoi kania kania ii kelemalelenj laaligononj aisoowonjwaajonj nonomakeja.

¹⁸ Kokaenj jenj kotonj onjoma laligowa: Yonononj mono gawonj awaa awaa jegenja nama menj iikaanja kanonj akadamugiawo koloowu. Anutuwaa jaanonj akadamugiawo koloonj afaanjonj jojorinjtosanja ilaanj onjoma kalenj seinj

mendeema laligowu. ¹⁹ Kaen Anutuwaa jaanon qaqabuŋagiawo koloon laaligowaa maa suan hona mokoloon men seinkebu. Maa suan kaana ii laaligowaa tando wota kotakota kolooja. Ii men sein galen koma saanon kanagen tando wota iikanon nanŋon nama laaligo honabona bun qen aon laligowu.

²⁰ Oo Timoti, Anutunon moma laarin goma gawon memewaa momo kalen uganon anoti, ii mono gawonon ama soowaboti-waajon galen men laligowa. Balombaa qaa julujulu omaya ano angowowo sipasipa koma jegi soonkeji, ii mono mesaon gema qen laligowa. Tosianon “Momakooto amin mobona,” jen qaa sena sena jen seigi kemakeja. Momakooto hona ii kaen jen soonkeju. ²¹ Tosianon momo soosooya bun qen aon jokoloon tintuan anŋi momalaarigianon zololonŋon loorin sooro.

Anutuwaa kalenmoriananon mono onowo ewa.

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilial
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47